

SOCIALNO DELO Z LJUDMI, KI IMAJO DEMENCO

Dr. Jana Mali

Fakulteta za socialno delo

VSEBINA

1. Razumevanje demence
2. Spretnosti za socialno delo z osebami z demenco
3. Prispevek in vloga socialnega dela pri delu z osebami z demenco

MOJE OSEBNE IZKUŠNJE

- Socialna delavka v domu za stare: izkušnje z osebami z demenco, svojci, delavci v domu
- Raziskovalka na Fakulteti za socialno delo
- Izkušnje v lastni družini

RAZUMEVANJE DEMENCE

- Povečan delež oseb z demenco predstavlja tveganje za sodobno družbo (nad 65 let 5%)
- Klasično, tradicionalno pojmovanje demence:
  - Izgubljanje
  - Upadanje
  - Poslabšanje
  - Propadanje

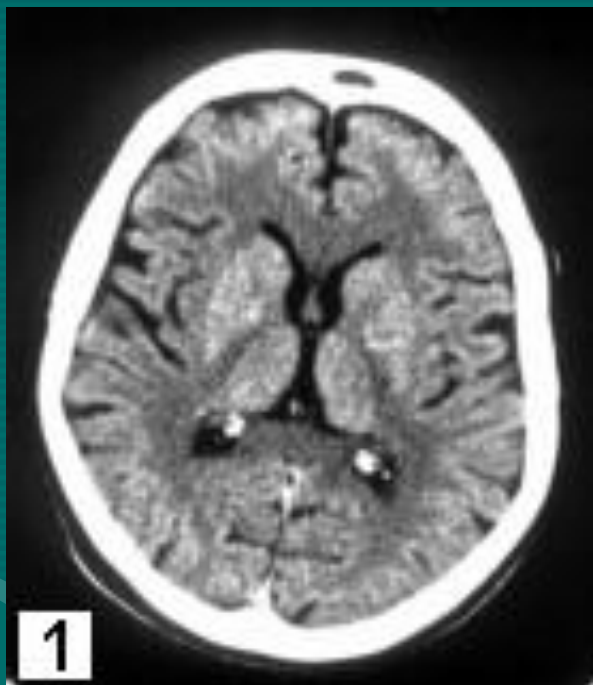
- Pečjak (1998: 145) navaja:
»Demenca pomeni hud upad razumskih funkcij. Simptomi so izrazito poslabšanje spomina, miselna neučinkovitost, zmeden govor, izguba orientacije v prostoru in času, nerazumevanje socialnih odnosov in nesposobnost za opravljanje poklica, pridružujejo pa še nekatere osebnostne spremembe«.

Definicije demence

- V 10. mednarodni klasifikaciji bolezni (MKB-10) je demenca opredeljena kot sindrom, ki ga povzroča možganska bolezen, običajno kronične narave ali napredujoče narave.
- Vključuje motnje višjih živčnih dejavnosti: spomin, mišljenje, orientacija, razumevanje, računanje, sposobnost učenja, sposobnost besednega izražanja, presojanja.
- Demenco spremljajo zmanjšane sposobnosti za obvladovanje čustev, socialnega vedenja in dnevnih aktivnosti.

Vrste demence

- Alzheimerjeva demenca (cca 1/2 obolelih; začne z motnjami spomina, napreduje razmeroma počasi, traja 8 – 10 let)
- Demenca z Lewijevimi telesci (simptomi Alzheimerjeve in Parkinsonove bolezni, halucinacije)
- Vaskularna demenca (posledica serije infarktov možganov)
- Frontotemporalne demence (zajamejo čelne in senčnične režnje, zgodaj se pojavi spremembe osebnosti, čustvena zbledelost, motnje govora, nato motnje spomina)
- Reverzibilne demence (možno zdravljenje)

STOPNJE DEMENCE

- Obstajajo različne opredelitve stopenj demence
- Najpreprostejša je delitev na:
  1. Lahko demenco
  2. Srednje hudo demenco
  3. Hudo demenco

Lahka demenca

- sposoben skrbeti sam zase
- opravlja lahka preprosta vsakdanja opravila, ki jih zna že od prej
- ne zmore se naučiti novih opravil

Srednje huda demenca

- onesposablja človeka za kakršnokoli poklicno delo,
- precej oslabijo sposobnosti za vsakdanja življenjska opravila
- človek je odvisen od pomoči drugih in je tvegano, če živi sam

Huda demenca

- Človek ni sposoben skrbeti sam zase in je odvisni od pomoči drugih

RAZUMEVANJE DEMENCE

KLASIČNO POJMOVANJE

“Zdravljenje NI
MOGOČE, pomoč NI
USPEŠNA, NI UPANJA v
izboljšanje”

SODOBNO POJMOVANJE (Kitwood, Bryden, Marshal)

- oseba z demenco v
središču obravnave
- upoštevanje sposobnosti
osebe z demenco
- upoštevanje socialnega
okolja

RAZUMEVANJE DEMENCE V SOCIALNEM DELU

- Soočanje z demenco je težka življenjska preizkušnja za vse udeležene v odnose z osebo z demenco

- Učenje za kvalitetne medsebojne odnose

SPREMEMBE NA DVEH RAVNEH

INDIVIDUALNA RAVEN

- težave pri osnovnih življenjskih opravilih
- neuspehi
- nepovezana dejanja
- jeza, obup in strah

RAVEN MEDSEBOJNIH ODNOSOV

“George, ki je bil običajno zelo vljuden in prijazen, postaja vedno bolj zmeden, občasno reče stvari, ki se njegovim prijateljem in znancem zdijo žaljive. Prijatelji in znanci ne vedo, kako naj reagirajo na njegovo osornost in nepredvidljivost. Spremenili so svoj odnos do njega, George pa to doživlja kot moteče.” (Kitwood 2005)

SPRETNOSTI ZA SOCIALNO DELO Z OSEBAMI Z DEMENCO

- Pogovarjanje
- Pogajanje
- Dostop do sredstev
- Organizacijske spretnosti

POGOVARJANJE

“Osebe z demenco so
od nekdanj
komunicirale, le da
jih nismo bili
sposobni razumeti”
(Innes, Capstick)

Christine Bryden

“Razumem, da vas spravlja ob pamet nenehno ponavljanje, vendar razmislite, kako težko je za nas, ker se zavedamo, da vas sprašujemo vedno iste stvari, toda vašega odgovora si ne zapomnimo. Tudi sama pogosto sprašujem ista vprašanja in po izrazu sogovornika sklepam, da sem to že spraševala, morda celo pred kratkim. Toda razumite me, če ne vem odgovora, bom ponovno vprašala isto.”

POGOVARJANJE

- pred vsakim pogovorom preverimo, če nas oseba sliši, vidi
- če z osebo ne moremo vzpostaviti stika, ker je razdražena, morda s tem neverbalno izraža občutke neugodja (mrz, bolečina ipd.)
- pomembno je poznavanje kulturnega ozadja osebe z demenco

Christine Bryden

“Zakaj je pomembno, da pozabljam, da se ponavljam. Če uživam v vaši družbi, zakaj si moram to zapomniti? Zakaj se moram vas zapomniti? Je to pomembno za vas, za vašo identiteto? Vaš odnos z menoj ni kognitivna izkušnja, ki si jo moram zapomniti. Pustite me živeti v sedanjosti. Če pozabim prijetno druženje z vami, še ne pomeni, da ni bilo pomembno zame.”

POGOVARJANJE

- dajemo enostavna in jasna sporočila
- pri izbiri načinov komuniciranja smo fleksibilni
- potrebujemo ustrezno občutljivost, strpnost in odločenost, da pri komunikaciji vztrajamo
- uporabljamo enostavne stavke in posredujemo le po eno misel naenkrat
- z neposrednimi vprašanji osebo z demenco zmedemo
- izogibamo se infantilizmu

Christine Bryden

“Ob vprašanju kot denimo:” Ali se spomniš?” me zagrabi panika. Počutim se kot, da je pred menoj črna zavesa, jaz pa si brezupno skušam priklicati v spomin odgovor, ki se nanaša na vaše vprašanje. Moja sposobnost zbiranja informacij je prepočasna za vas. Pomagajo mi vaši opisi situacij, ker mi z njimi dopuščate več časa za razmislek in več prostora, da z vami podelim čustva in občutke.”

NEVERBALNO SPORAZUMEVANJE

- Podkrepite vaša besedna sporočila z neverbalnimi, torej pokažite osebi o čem jo sprašujete.
- Zavedajte se svoje lastne neverbalne komunikacije in upoštevajte, da morda ta sporočila povedo več kot izrečene besede.
- Natančno opazujte vsa neverbalna sporočila osebe, zlasti tista, ki izražajo čustva.

Christine Bryden

“Počasi se učim živeti brez karakteristik kot so vaše ime, ali celo moje ime. Prepoznam obraze ljudi in zdi se mi, da so nekako povezani, ne vem pa, zakaj te ljudi poznam in kaj vse o teh ljudeh vem. Živim v svetu, v katerem vem, da vas poznam, ne vem pa, zakaj vas poznam”

POGAJANJE

- Zaradi tabuiziranega
odnosa do demence
osebe z demenco
doživljajo izključevanje,
izolacijo in
stigmatizacijo.

- Družina

- Institucije (domovi za
stare, dnevni centri)

Zagovorništvo

Mediacija

- Vloga zagovornikov

OMOGOČANJE DOSTOPA DO SREDSTEV

- Formalni resursi:
materialna sredstva,
oblike pomoči, sredstva,
storitve
- Neformalni resursi:
socialne mreže, socialni
kapital

OMOGOČANJE DOSTOPA DO SREDSTEV

Osebe z demenco kontinuirano doživljajo vsakdanje situacije kot neobičajne in nove

Počutijo se ogrožene in negotove, zato je potreba po povezanosti z drugimi ljudmi pri njih bolj izpostavljena in pomembna.

Izražajo jo kot zasledovanje svojcev, klicanje njihovih imen, nenehno oklepanje

ORGANIZACIJSKE SPRETNOSTI

Osebe z demenco pogosto doživljajo občutke izgube, zmanjšanih sposobnosti in spremenjenega običajnega načina življenja.

- Timsko delo (vodenje, sodelovanje)
- Koordiniranje obstoječih sredstev, virov pomoči, dogodkov, struktur

Vloge socialnih delavcev pri uveljavljanju novih možnosti za življenje osebe z demenco v skupnosti

- preprečevanje socialnega izključevanja in vsakršne diskriminacije posameznikov in družbenih skupin
- zavedanje problema preobremenjenosti neformalnih oskrbovalcev in ustrezno ukrepanje (potrebe oseb z demenco, svojcev, oskrbovalcev)
- ozaveščanje o pozitivnih elementih skrbi za svojca z demenco
- zagovorništvo

“Če resnično hočemo človeka varno in uspešno pripeljati na določeno mesto, ga moramo najprej poiskati tam, kjer se nahaja in pričeti iz dane izhodiščne točke.”

Soren Kirkegard (1813-1855)